

U 86/2022 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan vakausmekanismin johtokunnan esityksestä hallintoneuvoston päätökseksi Euroopan vakausmekanismin perustamisesta tehdyn sopimuksen mukauttamisesta Kroatian tasavallan liittymisen takia (*Euroopan vakausmekanismi*)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle muistio Euroopan vakausmekanismin johtokunnan esityksestä hallintoneuvoston päätökseksi Euroopan vakausmekanismin perustamisesta tehdyn sopimuksen mukauttamisesta Kroatian tasavallan liittymisen takia.

Helsingissä 17.11.2022

Valtiovarainministeri Annika Saarikko

Finanssineuvos Jouni Sinivuori

EUROOPAN VAKAUSMEKANISMIN JOHTOKUNNAN ESITYS HALLINTONEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI EUROOPAN VAKAUSMEKANISMIN PERUSTAMISESTA TEHDYN SOPIMUKSEN MUKAUTTAMISESTA KROATIAN TASAVALLAN LIITTYMISEN TAKIA**1 Yleistä**

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 12.7.2022 säädökset, jotka mahdollistavat Kroatian tasavallan liittymisen yhteisvaluutta euroon 1.1.2023. Kroatian liittyessä euroon, sen odotetaan liittyvän myös Euroopan vakausmekanismin (EVM) jäseneksi ja merkitsevän pääoman jakoperusteen mukaisen osuutensa EVM:n pääomasta. Kroatian jäseneksi liittymisen takia EVM:n pääoman jakoperustetta on mukautettava. Hallintoneuvoston on tarkoitus päättää asiasta 5.12.2022.

EVM:n johtokunnan esitys hallintoneuvoston päätökseksi EVM-sopimuksen mukauttamiseksi ei tässä vaiheessa sisältänyt liitteinä yksityiskohtaisia sopimuksen mukautuksia. Nämä tekniset mukautukset sisältävät sopimukset kaikilla 18 sopimuskielillä toimitetaan vasta hallintoneuvoston kokouskutsun yhteydessä noin 15 päivää ennen kokousta. Hallintoneuvosto tekee samassa yhteydessä myös muodollisen päätöksen Kroatian liittymisestä EVM:n jäseneksi.

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Kroatia liittyy euroalueeseen 1.1.2023, minkä takia se on liittymässä myös EVM:n jäseneksi. Euroopan vakausmekanismin perustamisesta tehdyn sopimuksen (EVM-sopimus) johdanto-osan 7 kappaleen mukaan euron käyttöön ottavista jäsenvaltioista tulee myös EVM:n jäseniä. Sopimuksen 44 artiklan mukaan EVM:n hallintoneuvosto hyväksyy EVM:n uuden jäsenen liittymishakemuksen ja siihen liittyvät yksityiskohtaiset tekniset ehdot sekä mukautukset, jotka EVM-sopimukseen tehdään liittymisen välittömänä seurauksena.

Kroatian liittyessä EVM:n jäseneksi, EVM:n pääomaa korotetaan EVM-sopimuksen 10 artiklan 3 kohdan mukaan Kroatian osuutta vastaavalla pääomaosuudella. EVM:n jäsenten osuudet pääomasta perustuvat EVM-sopimuksen 11 artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan keskuspankin (EKP) pääoma-avaimen jakoperusteeseen. EVM-sopimuksen 11 artiklan 3 kohdan mukaan jakoperustetta on mukautettava, kun Euroopan unionin jäsenvaltiosta tulee uusi EVM:n jäsen. EVM:n voimassa oleva pääoman jakoperuste perustuu EKP:n vuoden 2009 pääoma-avaimen, jolloin Kroatia ei ollut vielä EU:n jäsen. EKP:n voimassa oleva pääoma-avain, jossa myös Kroatian EU-jäsenyys on huomioitu, hyväksyttiin vuonna 2020. EKP:llä on voimassa aina vain yksi pääoma-avain. EKP:n pääoman jakoperuste määräytyy teknisenä laskutoimituksena jäsenvaltion väkiluvun ja bruttokansantuotteen mukaan.

Jotta Kroatian jäsenyys voi toteutua nopeasti, EVM:n johtokunta on esittänyt 6.10.2022, että hallintoneuvosto ei tässä yhteydessä mukauttaisi EVM:n nykyisten jäsenten pääoman jakoperustetta vastaamaan EKP:n voimassa olevaa pääoma-avaimen jakoperustetta, vaan jakoperuste mukautetaan vasta, kun EVM:iin liittyy uusi jäsen tai viimeistään, kun Latviaan sovellettava peruspääoman jakoperusteen väliaikaisen korjauksen voimassaolo päättyy 1.1.2026. Jakoperuste mukautetaan vastaamaan tuolloin voimassa olevaa EKP:n pääoma-avainta. Kroatian merkitsemän pääomaosuuden jakoperuste perustuisi kuitenkin jo nyt EKP:n tällä hetkellä voimassa olevaan pääoma-avaimen.

Ehdotetun päätöksen perusteella Kroatian osuus EVM:n pääomasta perustuu EKP:n vuonna 2020 hyväksytyyn pääoma-avaimen. Muiden jäsenten suhteelliset osuudet peruspääomasta pienenevät vastaavasti, mutta muiden jäsenten keskinäiset jakoperusteet perustuvat edelleen EVM-sopimuksen voimassa olevassa liitteessä I määrättyihin jakoperusteisiin ja jakoperusteiden keskinäiset suhteet pysyvät siten tässä vaiheessa muuttumattomina. Jakoperusteiden mukauttaminen vastaamaan EKP:n vuonna 2020 hyväksyttyä pääoma-avainta johtaisi merkittäviin muutoksiin jäsenmaiden euromääräisissä pääomaosuuksissa sekä maksetun että vaadittaessa maksettavan pääoman osalta.

Jäsenten suhteelliset osuudet peruspääomasta määrätään EVM-sopimuksen liitteessä I. Sopimuksen liite II sisältää jäsenten euromääräiset osuudet peruspääomasta. Liitteeseen I lisätään Kroatian tasavalta ja sen pääomaosuuden prosenttimäärä sekä alennetaan nykyisten jäsenten pääomaosuuksia Kroatian osuutta vastaavasti. Liitettä II mukautetaan lisäämällä luetteloon Kroatian tasavalta ja lisäämällä sen euromääräinen osuus EVM:n peruspääomaan.

Väliaikainen korjaus peruspääomaan

EVM-sopimuksen 42 artiklassa määrätään EVM:n jäsenen pääomaosuuteen tehtävästä väliaikaisesta korjauksesta. Jos uuden EVM:n jäsenen henkeä kohti laskettu markkinahintainen bruttokansantuote on alle 75 prosenttia EU:n keskiarvosta, siihen sovelletaan euron käyttöön otosta alkaen 12 vuoden ajan pääomaosuuden väliaikaista korjausta, jolloin sen pääomaosuus on alhaisempi. Pääomaosuuden väliaikaista korjausta on sovellettu Sloveniaan, Maltaan, Slovakiaan, Viroon, Latviaan ja Liettuaan. Osa näistä korjauksista on jo päättynyt. Tätä väliaikaista korjausta tullaan soveltamaan myös Kroatiaan.

Kroatia pääomaosuus on ensimmäisessä vaiheessa noin 0,52 prosenttia ja se merkitsee noin 3,67 miljardin euron pääomaosuuden EVM:n peruspääomasta. Maksetun pääoman osuus tästä on noin 419 miljoonaa euroa, joka maksetaan viidessä vuotuisessa maksuerässä. EVM:n peruspääoma kasvaa Kroatian pääomaosuutta vastaavalla summalla, noin 704,8 miljardista eurosta noin 708,5 miljardiin euroon. Vuonna 2035, Kroatian väliaikaisen korjauksen päättyessä, Kroatian pääomaosuus nousee noin 0,80 prosenttiin ja se merkitsee lisää pääomaa noin 2,07 miljardilla eurolla. Maksetun pääoman osuus tästä lisäyksestä olisi 236 miljoonaa euroa. Kroatian lopullinen osuus peruspääomasta on siten vuonna 2035 yhteensä noin 5,73 miljardia euroa ja maksetusta pääomasta noin 655 miljoonaa euroa.

Kroatian liittyminen EVM:n jäseneksi osuu samaan ajankohtaan Viron pääomaosuuden väliaikaisen korjauksen päättymisen kanssa, joka huomioidaan myös pääomaosuuksien muutoksissa. Lisäksi vuosina 2026–2027 päättyvät Latvian ja Liettuan pääomaosuuksien väliaikaiset korjaukset.

3 Ehdotuksen oikeusperusta

Ehdotus perustuu Euroopan vakausk mekanismin perustamisesta tehdyn sopimuksen määräyksiin EVM:n pääoman merkitsemisestä ja peruspääoman jakoperusteiden mukauttamisesta uuden jäsenen liittyessä EVM:n jäseneksi.

Sopimuksen 10 artiklan 3 kohdan mukaan, kun Euroopan unionin jäsenvaltiosta tulee uusi EVM:n jäsen, EVM:n peruspääomaa korotetaan automaattisesti kertomalla kunkin jäsenen tuollainen määrä uuden EVM:n jäsenen painotuksen ja vanhojen EVM:n jäsenten painotuksen välillä suhdeluvulla 11 artiklassa määrätyn tarkistetun jakoperusteiden rajoissa.

EVM-sopimuksen 11 artiklan mukaan EVM:n peruspääoman merkitsemisen jakoperustetta on mukautettava, kun Euroopan unionin jäsenvaltiosta tulee uusi EVM:n jäsen ja EVM:n peruspääomaa korotetaan automaattisesti 10 artiklan 3 kohdan mukaisesti, tai EVM:n jäsenen 42 artiklan mukaisesti sovellettavan, kaksitoista vuotta voimassa olevan väliaikaisen korjauksen voimassaolo päättyy. Hallintoneuvosto voi päättää ottaa huomioon EKP:n pääoman merkinnän jakoperusteeseen mahdollisesti tehtävät tarkistukset, kun jakoperustetta mukautetaan tai kun peruspääomaa muutetaan.

Liittymistä käsittelevässä 44 artiklassa määrätään, että hallintoneuvosto hyväksyy EVM:n uuden jäsenen liittymishakemuksen ja siihen liittyvät yksityiskohtaiset tekniset ehdot sekä mukautukset, jotka tähän sopimukseen tehdään liittymisen välittömänä seurauksena.

Voimaantuloa käsittelevässä 48 artiklan 3 kohdassa määrätään, että kunkin sellaisen valtion osalta, joka liittyy sopimukseen 44 artiklan mukaisesti, sopimus tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen liittymiskirjan tallettamisesta.

4 Ehdotuksen vaikutukset

Esityksellä ei ole lainsäädäntövaikutuksia.

Peruspääoman jakoperusteen säilyttäminen ennallaan merkitsee Suomen suhteellisen osuuden pienenemistä Kroatian liittyessä EVM:iin. Suomen suhteellinen osuus peruspääomasta on Kroatian liittymisen jälkeen noin 1,77 prosenttia aiemman 1,78 prosentin sijaan. Muutoksen vaikutuksia Suomen vaikutusvaltaan EVM:n päätöksenteossa voidaan pitää hyvin vähäisinä. Keskeiset päätökset muun muassa rahoitustuen myöntämisestä tehdään EVM:ssä yksimielisyydellä, joten äänimäärän muutoksilla ei ole keskeiseen päätöksentekoon vaikutusta. Euromääräisesti Suomen osuus peruspääomasta pysyy muuttumattomana.

Suomen osuus EVM:n peruspääomasta on tällä hetkellä noin 12,55 miljardia euroa, josta maksetun pääoman osuus on noin 1,43 miljardia euroa.

Johtokunnan esitys hallintoneuvoston päätökseksi merkitsee sitä, että Suomen ei tarvitse tässä yhteydessä merkitä lisää pääomaa. Jos pääoman jakoperustetta mukautettaisiin tässä yhteydessä vastaamaan EKP:n voimassaolevaa pääoma-avainta, se johtaisi Suomen pääomaosuuden nousuun ja tarpeeseen merkitä lisää pääomaa noin 444 miljoonalla eurolla, mistä maksetun pääoman osuus olisi noin 50 miljoonaa euroa. Lisäpääoman maksaminen tulee mahdollisesti ajankohtaiseksi vuonna 2026, jos silloin voimassa oleva EKP:n pääoma-avain edelleen johtaa siihen, että EVM:n mukautettu pääoman jakoperuste lisää Suomen pääomaosuutta.

5 Ahvenanmaan toimivalta

Asia kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) perusteella valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

6 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että Suomi voi hyväksyä hallintoneuvoston päätöksen.